

техники, но и на презентацию определенных колористических приемов.

Таким образом, совершенствование техники цимбалиста происходит при систематической работе над инструктивным материалом. Игра упражнений, гамм, арпеджио, аккордов, различных ритмических последовательностей и этюдов является важным и необходимым тренировочным материалом для приобретения технических навыков, необходимых для интерпретации художественного музыкального материала.

1. *Алексеев, А. Д.* Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М. : Музыка, 1978. – 288 с.

2. *Гладков, Е. П.* Совершенствование приемов звукоизвлечения и артикуляции при игре на белорусских цимбалах / Е. П. Гладков. – Минск : Выш. шк., 1976. – 40 с.

3. *Прадед, В. А.* Рационализация игровых движений цимбалиста / В. А. Прадед // Культура ва ўмовах глабалізацыі : матэрыялы навук. канф., Мінск, 25–26 лістап. 2009 г. / Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск, 2010. – С. 99–103.

4. *Савшинский, С. И.* Работа пианиста над техникой / С. И. Савшинский. – Л. : Музыка, 1968. – 108 с.

УДК 37+655.4(476)"19"

**ВЫДАВЕЦКАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ
У ГАЛІНЕ РЭЛІГІЙНАЙ КАТАЛІЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ
НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ Ў ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ ХХ ст.**

Брат Алэг Шэнда OFMCar,
*манах Ордэна Меншых Братоў Капуцынаў,
святар Мінска-Магілёўскай Архідыяцэзіі*

Анатацыя. У першай палове ХХ ст. асветніцкі напрамак беларускай культуры акцэнтует увагу на захаванні моўных традыцый беларусаў. Навучанне ў першых беларускамоўных школах патрабуе моцнага літаратурнага падмурку. Актыўную пазіцыю ў галіне выдавецкай справы займаюць каталіцкія святары – І. Бобіч, кс. А. Станкевіч, С. Дзенісевіч, Б. Пачопка, А. Астравіч, Ф. Будзька, Г. Бэта, К. Стаповіч, Л. Хвецька і інш. Выдаецца рэлігійная, літургічная, хрысціянская мастацкая, музычная, сацыяльна-асветніцкая літаратура на беларускай мове.

Ключавыя словы: выдавецкая справа, друкарні, пераклады, святары-асветнікі, навучальныя ўстановы, рэдакцыі, цэнзура, адукацыя.

PUBLISHING ACTIVITIES IN THE DIRECTION OF RELIGIOUS CATHOLIC LITERATURE IN THE BELARUSIAN LANGUAGE IN THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY

*Brother Aleh Shend OFMCap,
Monk of the Order of Friars Minor Kaputsyn,
Priest of the Minsk-Mohilyov Archdiocese*

Abstract. In the first half of the 20th century, Belarusian culture received an educational direction that focused on preserving the linguistic traditions of Belarusians. The first Belarusian-language schools began to open. Learning required a strong literary foundation. Catholic priests took an active position in the field of publishing – I. Bobich, Fr. A. Stankevich, S. Dzenisevich, B. Pachopka, A. Astramovich, F. Budzka, G. Beta, K. Stapovich, L. Khvetska, and others. Religious, liturgical, Christian artistic, musical, social and educational literature in the Belarusian language was published.

Keywords: publishing, printing houses, translations, priests-educators, educational institutions, editorial offices, censorship, education.

У беларускай культуры ў першай палове XX ст., а менавіта ў міжваенны перыяд асаблівае месца займае асветніцкі напрамак, які характарызуецца захаваннем нацыянальных традыцый і мовы. Адукацыйная палітыка ў перыяд паміж дзвюма сусветнымі войнамі ў шматнацыянальнай дзяржаве была важнай часткай агульнай палітыкі ўлады і вызначалася праблемамі суіснавання розных нацый.

Беларускія народныя вучылішчы, створаныя падчас Першай сусветнай вайны пад нямецкай акупацыяй, былі не столькі выказваннем жаданняў мясцовага насельніцтва, колькі інструментам акупацыйнай палітыкі. Немцы падтрымлівалі беларускі нацыянальны рух як процівагу польскім і расійскім уплывам. Яны заснавалі беларускую настаўніцкую семінарыю ў Свіслачы, гімназіі ў Будславе і Вільні. Актыўна развівалася адукацыя і асветніцкая праца з насельніцтвам, з гэтай мэтай пачала выходзіць вялікая колькасць мастацкай, вучэбнай і рэлігійнай літаратуры. Было выдадзена каля 15-ці кніг з тэкстамі, прызначанымі для выкарыстання ў касцёльных набажэнствах, у тым ліку навучальныя матэрыялы і Евангеллі ў перакладзе ксяндза Ільдэфонса Бобіча і ксяндза Адама Станкевіча [1, с. 423].

Адзінай сферай, дзе беларускія каталіцкія дзеячы займалі актыўную пазіцыю, была выдавецкая справа. Друкаваная пра-

дукцыя на беларускай мове ў Расійскай імперыі паявілася пасля ўвядзення адноснай свабоды ў 1905 г. [6, с. 139]. Ініцыятарам выдання беларускай каталіцкай літаратуры можна лічыць прэлата Стэфана Дзенісевіча, пазней біскупа-суфрагана Магілёўскай архідыяцэзіі, дзякуючы якому ў 1906 г. у Пецярбургу выдадзена першая пасля працяглага перапынку (з 1862 г.) каталіцкая кніга на беларускай мове «Лемантар для добрых дзетак каталікоў» [5, с. 451].

За перыяд з 1906 г. па 1917 г. у Пецярбургу і Вільні было выдадзена каля 20 каталіцкіх кніг на беларускай мове, пераважную большасць з якіх складалі выданні, звязаныя з рэлігійнай адукацыяй або выданні для розных набажэнстваў і малітваў (катэхізісы, малітоўнікі, спеўнікі). Асаблівай падзеяй стаў выхад у свет у апрацоўцы Баляслава Пачопкі першага беларускага малітоўніка «Бог з намі», надрукаванага ў Вільні, але дазвол на друк з заключэннем цэнзара мітрапалітальнай курыі айца Фабіяна Абрантовіча быў дадзены Магілёўскім арцыбіскупам Янам Цеплякам 7 студзеня 1915 г. Таксама былі выдадзены некалькі кніг па хрысціянскай этыцы і нацыянальнай культуры, палову з якіх складалі арыгінальныя творы, а астатнія – пераклады або перавыданні. Стваральнікамі такой сціплай бібліятэкі былі духоўныя асобы, якія толькі ўсвядомілі сябе беларусамі, сярод іх можна назваць імёны такіх святароў, як Стэфан Дзенісевіч, Аляксандр Астравіч, Ільдэфонс Бобіч, Францішак Будзька, Генрык Бэта, Канстанцін Стаповіч, Люцыян Хвецька. Актыўна дзейнічаў таксама Баляслаў Пачопка, які на той час быў свецкай асобай, а пазней стаў святаром усходняга абраду [6, с. 139–140].

Фінансавыя цяжкасці, звязаныя з друкаваннем кніг, нарадзілі ідэю выдання штотыднёвай газеты. У Вільні 13 студзеня 1913 г. выйшла першая беларуская каталіцка арыентаваная газета «Беларус». Пасля з’яўлення першага нумара рэдакцыя атрымала настолькі малы фінансавы прыбытак, што выданне наступных нумароў прагназавала закрыццё. Невялікія грашовыя ахвяраванні рабілі беларускія святары: Францішак Будзька, Аляксандр Астравіч і тагачасны адміністратар Віленскай дыяцэзіі ксёндз Казімір Міхалкевіч [8, с. 47]. Супрацоўнікамі рэдакцыі былі духоўныя асобы: У. Талочка, А. Шылініс, Д. Аніська, А. Станкевіч, К. Стаповіч, Ю. Рэшэць, Л. Хвецька,

А. Астравіч, Г. Бэта, І. Бобіч [2, с. 48]. І. Бобіч як выпускнік семінарыі ў 1915 г. на аўдыенцыі ў Папы Пія Х у Рыме папрасіў і атрымаў апостальскае бласлаўленне для супрацоўнікаў і чытачоў «Беларуса», што падняло аўтарытэт выдання сярод вернікаў і свецкіх людзей. Перыёдыка не абмяжоўвалася публікацыямі рэлігійных тэкстаў, жыццй святых, казанняў, малітваў і рэлігійных спеваў, але ўключала артыкулы з грамадска-палітычнай, эканамічнай і літаратурнай праблематыкай. Асаблівая ўвага ў газеце была звернута на распаўсюджванне беларускай культуры сярод беларусаў-каталікоў, павагі да роднай мовы і заклікаў вывучаць яе, на старонках можна было пазнаёміцца і з беларускай літаратурнай творчасцю. Перыядычнае выданне аб'ядноўвала маладых беларускіх святароў, дала ім магчымасць друкавацца і садзейнічала стварэнню рэлігійнай літаратуры на беларускай мове, якая была справай саміх беларусаў-каталікоў [6, с. 141].

Ваенны час не спрыяў пашырэнню выдавецкай дзейнасці. Аднак вясной 1917 г. у Санкт-Пецярбургу была створана Хрысціянска-дэмакратычная Злучнасць (ХДЗ), заснавальнікамі якой сталі святары Фабіян Абрантовіч і Люцыян Хвецька. 8 кастрычніка 1917 г. выйшаў першы нумар беларускага друкаванага органа, які належаў ХДЗ і мэтаю якога было асвятляць навіны з рэлігійнага жыцця, – тыднёвіка «Крыніца» для беларусаў-каталікоў, рэдактарам якога стаў айцец Хвецька [8, с. 62].

У 1921–1922 гг. праца ксяндза І. Бобіча «Нядзеляшнія евангеллі і навукі» выйшла ў трох частках. Гэта зборнік імшальных Евангелляў, перакладзеных на беларускую мову і дапоўненых гаміліямі аўтара. Перад друкам прадстаўлены на рэцэнзію твор напаткалі нечаканыя перашкоды і пасля доўгіх прыгод ён быў ухвалены біскупам Юрыем Матулевічам. Кніга стала сур'ёзнай дапамогай для душпастырскай паслугі па-беларуску [Там жа].

У 1925–1926 гг. значныя змены, якія адбываліся ў палітычным жыцці пасля II падзелу Рэчы Паспалітай, паўплывалі і на выдавецкую дзейнасць. Беларускія паланавілы страцілі ўсялякую надзею на чаканае вырашэнне польскімі ўрадамі важнейшых эканамічных і культурных праблем. У такой сітуацыі сярод беларускага насельніцтва і палітычных актывістаў пачалі ўзрастаць апазіцыйныя настроі разам з ажыўленнем грамадска-палітычнай дзейнасці.

У галіне выдавецкай справы найбольш значным крокам было заснаванне Беларускай Хрысціянскай Дэмакратыяй (БХД) у сярэдзіне 1926 г. уласнай Беларускай друкарні імя Ф. Скарыны, адзінай у Вільні. Яе заснавальнікі – ксёндз Адам Станкевіч, ксёндз Вінцэнт Гадлеўскі, ксёндз Андрэй Цікота і Фабіян Ярэміч. Друкарня працавала на камерцыйнай аснове і выконвала заказы розных арганізацый, але яе асноўнай задачай была падтрымка выдаўцоў, звязаных з БХД. Аднак выдавецтва не стала буйным [4, с. 397].

Часопіс, створаны беларускай каталіцкай інтэлігенцыяй, быў адрасаваны беларускім сялянам. Папулярнасць перыядычнага выдання ў вясковым асяроддзі, дзе высокі працэнт непісьменных, сведчыла аб адпаведнасці яго зместу чаканням сацыяльнай групы. Нягледзячы на дэклараваную рэдакцыяй апалітычнасць, часопіс быў выразнікам палітычных памкненняў беларускай меншасці. На думку польскіх улад, абуджаючы нацыянальную свядомасць беларусаў, часопіс мог ствараць пагрозу цэласнасці шматнацыянальнай дзяржавы.

Часамі ўскладняла выданне беларускай каталіцкай літаратуры атрыманне патрэбнага імпрыматура ад віленскіх касцёльных улад. У сітуацыях, калі выдавец не мог атрымаць яго ад віленскага духавенства, ён прасіў дазволу на друк у Львоўскага грэка-каталіцкага арцыбіскупа Андрэя Шаптыцкага. Такім чынам, у друкаваных творах месцам выдання пазначаліся Львоў–Вільня.

Нягледзячы на неспрыяльныя абставіны і шматлікія цяжкасці, у міжваенны час выйшла ў свет не менш за 44 друкаваныя адзінкі каталіцка арыентаванай літаратуры, што складала 2/3 ад усіх рэлігійных выданняў у той час. Гэтаму спрыялі выдавецкія традыцыі пачатку ХХ ст., паслядоўная дзейнасць хрысціянска-дэмакратычных выдаўцоў і інтэлектуальныя здольнасці аўтараў. Аўтарамі апублікаваных выданняў, акрамя некалькіх свецкіх асоб, былі 13 святароў [3, с. 295].

Было выдадзена каля 15 кніг, якія змяшчалі тэксты, прызначаныя для выкарыстання ў касцёльных набажэнствах, напрыклад малітоўнікі ксяндзоў Канстанціна Стэповіча і Юзафа Германовіча, Катэхізіс ксяндзоў Юзафа Рэшэца і Яна Семашкевіча. Найбольшую колькасць выданняў каталіцкай рэлігійнай літаратуры – 25 адзінак – складалі публіцыстычныя і навукова-папулярныя творы. Тэалагічнай праблематыцы прысвечаны

працы святароў Юзафа Рэшэца, Пятра Татарыновіча, Фабіяна Абрантовіча, Адама Станкевіча, Казіміра Найловіча, Вінцэнта Гадлеўскага. Беларускія святары стваралі і мастацкую літаратуру з рэлігійным ухілам. Напрыклад, мастацкай літаратурнай скіраванасцю можна акрэсліць творы са збораў ксяндзоў Канстанціна Стэповіча, Аляксандра Астрамовіча і Юзафа Германовіча.

Калі звярнуць увагу на палітычныя ўмовы, у якіх вялася выдавецкая дзейнасць, то стан беларускай каталіцкай літаратуры можна лічыць добрым. Усё стваралася дзякуючы намаганням і руплівай працы свядомых святароў-беларусаў і нешматлікіх свецкіх дзеячаў. Аднак з-за антырэлігійнай прапаганды на ўсходніх землях і атэізму, які пачынаў моцна распаўсюджвацца, віленскі выдавецкі цэнтр быў адзіным, дзе ў акрэслены перыяд стваралася беларуская каталіцкая літаратура.

Такім чынам, выдавецкая дзейнасць у галіне рэлігійнай каталіцкай літаратуры на беларускай мове ў першай палове XX ст. атрымала актыўнае развіццё, пашырыла тэматычную накіраванасць каталіцкага друку (тэалогія, рэлігійная сацыялогія, хрысціянская мастацкая літаратура, спеўнікі, малітоўнікі, перыядычны друк, прысвечаны актуальным пытанням тагачаснага рэлігійнага жыцця католікаў).

---

1. *Вабішчэвіч, А.* Стан асветы і культуры / А. Вабішчэвіч // Гісторыя Беларусі : у 6 т. – Мінск, 2006. – Т. 5 : Беларусь у 1917–1945 гг. / А. Вабішчэвіч [і інш.] ; рэдкал. М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – С. 423–438.

2. *Конан, У.* Ксёндз Адам Станкевіч і каталіцкае адраджэнне ў Беларусі / У. Конан. – Мінск : Про Хрысто, 2003. – 127 с.

3. *Турунак, Ю.* Беларуская кніга ў міжваеннай Польшчы 1921–1939 / Ю. Турунак // Мадэрная гісторыя Беларусі / Ю. Турунак. – Вільня, 2006. – С. 278–322.

4. *Турунак, Ю.* Да гісторыі Друйскага марыянскага манастыра / Ю. Турунак // Мадэрная гісторыя Беларусі / Ю. Турунак. – Вільня, 2006. – С. 394–400.

5. *Турунак, Ю.* З пачыну пралата Сьцяфана Данісевіча / Ю. Турунак // Мадэрная гісторыя Беларусі / Ю. Турунак. – Вільня, 2006. – С. 450–456.

6. *Głogowska, H.* Białoruskie wydawnictwa religijne w II Rzeczypospolitej, białoruski ruch narodowy / H. Głogowska // *Naród i religia* ; red. T. Stegner. – Gdańsk, 1994. – S. 137–151.

7. *Mauersberg, S.* Szkolnictwo powszechne dla mniejszości narodowych w Polsce w latach 1918–1939 / S. Mauersberg. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1968. – 230 s.

8. *Moroz, M.* «Krynica». Ideologia i przywódcy białoruskiego katolicyzmu / *M. Moroz.* – Białystok : Białoruskie Towarzystwo Historyczne, 2001. – 284 s.

УДК 002:027.8 (476)

**ИЗУЧЕНИЕ ВОСТРЕБОВАННОСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ
РЕСУРСОВ И УСЛУГ БИБЛИОТЕКИ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ КАК
ПРЕДПОСЫЛКА ЕЕ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ
В БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЦЕНТР
(на примере государственного учреждения образования
«Средняя школа № 22 г. Могилева»)**

Т. С. Юхновец,

старший преподаватель кафедры информационных ресурсов и коммуникаций учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств», г. Минск, Беларусь;

Н. В. Караневич,

библиотекарь государственного учреждения образования «Средняя школа № 22 г. Могилева», г. Могилев, Беларусь

Аннотация. Представлены основные результаты социологического исследования (анкетирования), проведенного с целью оценки востребованности информационных ресурсов и услуг библиотеки государственного учреждения образования «Средняя школа № 22 г. Могилева». Полученные данные об информационных интересах/потребностях, предпочтениях и мнениях пользователей, а также об их удовлетворенности информационными ресурсами и услугами библиотеки могут быть использованы при разработке проекта создания на ее базе библиотечно-информационного центра.

Ключевые слова: общеобразовательное учреждение, информационные ресурсы, информационные услуги, библиотека общеобразовательного учреждения, библиотечно-информационный центр, востребованность информационных ресурсов, востребованность информационных услуг.

**STUDY OF THE DEMAND FOR INFORMATION RESOURCES AND
SERVICES OF THE LIBRARY OF A GENERAL EDUCATION
INSTITUTION AS A PREREQUISITE FOR ITS TRANSFORMATION
INTO A LIBRARY AND INFORMATION CENTER
(Using the Example of the State Educational Institution
«Secondary School № 22 of Mogilev»)**